

Vlaams
Parlement

ingediend op **766** (2020-2021) – Nr. 1
3 mei 2021 (2020-2021)

Voorstel van resolutie

van Caroline Gennez, Hannelore Goeman,
Maxim Veys en Steve Vandenberghe

over een maximumfactuur in het secundair onderwijs

TOELICHTING

De Belgische Grondwet legt vast dat iedereen recht heeft op onderwijs en dat de toegang tot onderwijs kosteloos moet zijn. Hoewel scholen geen inschrijvingsgeld vragen, is het volgen van onderwijs allesbehalve kosteloos. Zo toonde het Steunpunt Onderwijsonderzoek (SONO) in zijn onderzoek naar de studiekosten in de tweede en derde graad van het secundair onderwijs¹ aan dat de mediaan van de totale studiekosten in de derde graad van het secundair onderwijs 1502,74 euro per schooljaar bedraagt (cijfers van 2017-2018). Er zijn echter uitschieters mogelijk, bijvoorbeeld in de arbeidsmarktgerichte studierichtingen, waar de kosten voor een jaar opleiding meer dan 2200 euro bedragen. In vergelijking met het schooljaar 2006-2007 stegen de studiekosten in de derde graad van het secundair onderwijs met meer dan 9 procent. Hoewel de gemiddelde kosten in de tweede graad licht daalden ten opzichte van 2006-2007, kostte een jaar schoollopen in 2017-2018 in de tweede graad nog steeds gemiddeld 1181,20 euro. Door de sterke stijging van de vervoerskosten lagen de studiekosten voor de eerste graad secundair onderwijs in 2017-2018 meer dan 20 procent hoger dan in 2006-2007². Hoewel de schooltoelage tegemoetkomt in een deel van de kosten, blijft dat aandeel beperkt. Een volledige schooltoelage dekt maar 63 procent van de mediane studiekosten. Dat betekent dat voor 50 procent van de opleidingen het percentage van de kosten die door de schooltoelage gedekt worden, lager is. Daardoor blijft onderwijs voor gezinnen in kansarmoede een grote hap uit het beschikbare, vaak beperkte budget nemen. Een maximumfactuur is weliswaar een essentieel instrument in het transparant en betaalbaar houden van de vaste kosten van onderwijs zoals drukwerk en boeken, maar toch moet worden opgemerkt dat ook het herbekijken van de studietoelagen noodzakelijk is om ook andere kostenposten zoals vervoer en extramurale activiteiten betaalbaar te houden. Zoals aangeven werd in de pakkende getuigenissen tijdens de hoorzitting van 1 april 2021 (*Parl.St.* VI.Parl. 2020-21, nr. 751/2), bepalen de financiële middelen van het gezin nog te vaak een eventuele deelname aan die buitenschoolse activiteiten. De unieke kansen die dergelijke uitstappen bieden, zijn voor leerlingen in kansarmoede vaak alleen bereikbaar met hulp van de school.

Hoewel het Grondwettelijk Hof in arrest nr. 28/92 van 2 april 1992 stelde dat die kosteloze toegang momenteel geen recht op volledige kosteloosheid van het secundair onderwijs inhoudt, moet er rekening worden gehouden met de financiële drempels die dat arrest opwerpt, waardoor de emancipatorische functie van het onderwijs wordt belemmerd. Onderwijs op zichzelf kan armoede niet oplossen, maar het is wel een belangrijke hefboom om sociale reproductie van armoede tegen te gaan. Daarbij is het cruciaal dat onderwijs zelf geen structurele barrières opwerpt voor mensen in kansarmoede. Er mogen bijgevolg geen financiële drempels bestaan die de studieloopbaan bepalen, maar de competenties en interesses van ieder kind moeten doorslaggevend zijn. Ieder kind, ongeacht de afkomst of beschikbare middelen in het gezin, heeft recht op leren. Een welvarende regio als Vlaanderen mag niet aanvaarden dat de financiële draagkracht van ouders de studiekeuze van hun kinderen bepaalt.

Zowel experts als ervaringsdeskundigen wijzen op de noodzaak van een holistische aanpak van armoede. Daarbij maken ze echter ook duidelijk dat die aanpak alleen kan werken als de nodige structurele hefbomen voorhanden zijn. Een voldoende hoog inkomen om te voorzien in kwaliteitsvol levensonderhoud is daarbij essentieel. Zoals prof. Wim Van Lancker van de KU Leuven op 18 maart 2021 tijdens de hoorzitting

¹ De Leebeeck, K., De Norre, J., Groenez, S., & Havermans, N. (2020). Studiekosten in de tweede en derde graad van het secundair onderwijs. Gent: Steunpunt Onderwijsonderzoek. <http://steunpuntsono.be/portfolio/studie-kosten-in-de-tweede-en-derde-graad-van-het-secundair-onderwijs/>.

² De Norre, J., Havermans, N., Groenez, S. (2019). Studiekosten in de eerste graad van het secundair onderwijs. Gent: Steunpunt Onderwijsonderzoek. http://steunpuntsono.be/wp-content/uploads/2019/09/SONO_2018.OL3_3_1_website.pdf.

over de armoedeproblematiek in het onderwijs (*Parl.St.* VI.Parl. 2020-21, nr. 751/1) in de Commissie voor Onderwijs van het Vlaams Parlement liet optekenen, leidt het verbeteren van de materiële omstandigheden (door het beperken van financiële drempels) tot verbeterde leerprestaties en maakt het scholen gemakkelijker hun rol van sociale lift op langere termijn waar te nemen. De hoge studiekosten in het secundair onderwijs tonen echter aan dat er tot op de dag van vandaag structurele barrières in het onderwijs bestaan, waardoor de indirecte impact van onderwijs op armoede beperkt wordt. Een maximumfactuur voor het secundair onderwijs wordt zowel door ervaringsdeskundigen en experts als door het maatschappelijke middenveld zoals de Gezinsbond, de kinderrechtencommissaris en het Netwerk tegen Armoede aangehaald als een belangrijk instrument in de beheersing van de studiekosten, zowel voor de ouders, die transparantie krijgen over de kosten, als voor de scholen, die ertoe aangezet worden om kostenbeheersend te werken. Dat een maximumfactuur daartoe bijdraagt, wordt ook bewezen door bevindingen uit het basisonderwijs. Zo laten verschillende directies uit het basisonderwijs in een studie van De Vos en collega's (2011) optekenen dat ze door de maximumfactuur in het basisonderwijs duidelijker communiceren en bewustere keuzes maken op het vlak van de uitgaven. De directies gaven in die studie ook aan dat ze sterke voorstanders zijn van beleidsmaatregelen "die gelijke onderwijskansen promoten en het onderscheid tussen dure en goedkope scholen wegnemen"³, waarvan de maximumfactuur het voorbeeld bij uitstek is. Initiatieven zoals vzw Krijt kunnen met hun expertise en ervaring scholen een eerste opstap bieden naar een krachtig armoedebeleid. Toch mag de verantwoordelijkheid daarvoor niet uitsluitend bij private initiatieven of bij de scholen zelf liggen. Scholen vervullen een sleutelpositie in de maatschappij: dat erkennen als overheid betekent niet dat er steeds meer in het bakje van schooldirecties wordt gelegd, maar wel dat scholen de middelen en mogelijkheden krijgen om een krachtig schoolbeleid uit te zetten, waarin gelijke kansen en armoedebestrijding een plaats kunnen krijgen.

De invoering van een maximumfactuur in het secundair onderwijs bouwt voort op de aanbevelingen van de hierboven vermelde SONO-studies. Zo kan een scherpe maximumfactuur voor de eerste graad ertoe leiden dat de participatie aan activiteiten zoals meerdaagse uitstappen niet bepaald wordt door de sociaal-economische status van de leerling. Diezelfde studies tonen ook aan dat in het secundair onderwijs de studiekosten in de verschillende onderwijsnetten niet altijd dezelfde zijn. Daarom kan een algemene maximumfactuur voor het hele secundair onderwijs verschillen wegwerken tussen dezelfde opleidingen die door verschillende netten worden aangeboden. De maximumfactuur moet voor een drastische daling zorgen van alle kosten die rechtstreeks gerelateerd zijn aan het behalen van de eindtermen. Er mogen immers geen financiële drempels bestaan om die eindtermen te kunnen halen. Daarnaast moeten de kosten die ouders buiten de schoolfactuur hebben zoals de vervoerskosten, verlicht worden door de schooltoelages.

Hoewel het om erg omvattende maatregelen gaat, kunnen de invoering van een maximumfactuur en de gerichte uitbreiding van schooltoelages alleen niet voldoende zijn om de complexiteit van armoede tegen te gaan. Zoals meermaals werd aangehaald tijdens de hoorzittingen over de armoedeproblematiek in het onderwijs, die werden georganiseerd in de Commissie voor Onderwijs van het Vlaams Parlement op 18 maart en 1 april 2021, zijn er in het secundair onderwijs zowel een structurele kostenbeheersing als een flankerend beleid nodig. Scholen moeten daar zelf ook de nodige ondersteuning voor krijgen, zodat ze vanuit een responsief vermogen een geïntegreerd beleid kunnen uitzetten rond armoedebestrijding op school.

³ De Vos, Hilde, et al. (2011). De maximumfacturen in het basisonderwijs. Gesprekken met directies en verbanden met schoolkenmerken. Steunpunt Studie- en Schoolloopbanen (SSL); Leuven. <https://lirias.kuleuven.be/1939084?limo=0>.

Uit de studie van De Leebeeck en collega's (2020) blijkt dat bijna 60 procent van de directies geen voorstander is van het invoeren van een maximumfactuur. Daarom moet worden nagegaan waarop die mogelijke weerstand tegen een maximumfactuur gebaseerd is en hoe daaraan tegemoetgekomen kan worden. Opvallend is dat bij directies uit het lager onderwijs, waar een maximumfactuur wel al toegepast wordt, veel meer steun is voor het systeem: bijna 50 procent geeft aan dat het bestaande systeem niet aangepast hoeft te worden en 98 procent zou de maximumfactuur het liefst behouden⁴. Een argument tegen de invoering van de maximumfactuur is een mogelijke verarming van het pedagogische aanbod dat een school kan organiseren. Het is evident dat de kwaliteit van het aanbod te allen tijde hooggehouden moet worden en dat de overheid daarvoor dan ook de nodige middelen moet uittrekken. Het is echter even evident dat hoe diep ouders kunnen tasten in de buidel die ze ter beschikking hebben, niet mag bepalen of hun kinderen al dan niet kunnen deelnemen aan dat kwaliteitsvolle pedagogische aanbod.

Daarom vragen de indieners van dit voorstel van resolutie aan de Vlaamse Regering om werk te maken van de invoering van de maximumfactuur in het volledige secundair onderwijs. De indieners vragen dat daarvoor een financieel kader wordt uitgetekend. Daarbij moet er rekening gehouden worden met de reële kosten van een opleiding zodat de scholen voldoende middelen krijgen om de maximumfactuur te organiseren zonder dat dit gepaard gaat met een verlies aan kwaliteit of aanbod van de opleidingen in het secundair onderwijs. Daarnaast is het invoeren van een maximumfactuur niet altijd even simpel. Scholen moeten dan ook op organisatorisch vlak worden ondersteund en de overheid moet voldoende middelen uittrekken voor de professionalisering van de schoolteams.

Caroline GENNEZ
Hannelore GOEMAN
Maxim VEYS
Steve VANDENBERGHE

---

⁴ Havermans, N., De Norre, J., & Groenez, S. (2019). Studiekosten in het basisonderwijs. Gent: Steunpunt Onderwijsonderzoek <http://steunpuntsono.be/portfolio/studiekosten-in-het-basisonderwijs/>.

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Het Vlaams Parlement,

- gelet op:
  - 1° de twee hoorzittingen over de armoedeproblematiek in het onderwijs (*Parl.St.* VI.Parl. 2020-21, nr. 751/1 en 2), die respectievelijk op 18 maart en 1 april 2021 werden georganiseerd in de Commissie voor Onderwijs van het Vlaams Parlement;
  - 2° de onderzoeken Studiekosten in de tweede en derde graad van het secundair onderwijs (2020), Studiekosten in de eerste graad van het secundair onderwijs (2019) en Studiekosten in het basisonderwijs (2019) van het Steunpunt Onderwijsonderzoek;
  - 3° het recht op kosteloos onderwijs, dat in de Belgische Grondwet is ingeschreven;
  - 4° de maximumfactuur in het basisonderwijs, die in 2008 werd ingevoerd;
  - 5° de brede steun die de maximumfactuur in het secundair onderwijs krijgt, zowel in de samenleving als bij het maatschappelijk middenveld zoals bij de Gezinsbond, de kinderrechtencommissaris en het Netwerk tegen Armoede;
- overwegende dat:
  - 1° de studiekosten in het secundair onderwijs de voorbije tien jaar met 9 procent zijn gestegen;
  - 2° er tussen de scholen van de verschillende onderwijskoepels en -netten verschillen zijn op het vlak van de studiekosten;
  - 3° hoge studiekosten drempels opleggen aan mensen in (kans)armoede;
  - 4° niet de financiële drempels, maar de competenties en interesses van een persoon de studieloopbaan moeten bepalen;
  - 5° de maximumfactuur aan de ouders transparantie over de schoolkosten biedt;
  - 6° de invoering van de maximumfactuur scholen stimuleert om kostenbeheersend te werken;
- vraagt aan de Vlaamse Regering om:
  - 1° over te gaan tot de invoering van de maximumfactuur in het volledige Vlaamse secundair onderwijs;
  - 2° de nodige voorbereidende stappen daarvoor te ondernemen;
  - 3° een financieel kader uit te tekenen, zodat de scholen voldoende middelen krijgen voor de invoering van de maximumfactuur, zonder dat dit leidt tot een verlies aan kwaliteit of aanbod van de school;
  - 4° de scholen te ondersteunen bij de organisatie van de maximumfactuur op de school en hun daarvoor voldoende middelen te geven;
  - 5° het kostenbeheersend beleid van de Vlaamse scholen in kaart te brengen.

Caroline GENNEZ
Hannelore GOEMAN
Maxim VEYS
Steve VANDENBERGHE